

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
415-21/21
Београд

дел. бр. 7885 датум 24. март 2021. г.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА МИГРАНТИМА / ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА

Извештај о посети Аеродрому "Константин Велики"

Београд, март 2021. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НПМ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, А11 – Иницијатива за економска и социјална права, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Одбор за људска права Ваљево.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 4. јуна 2020. год.

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ

УСТАНОВЕ	Станица граничне полиције Ниш - Аеродром Аеродром "Константин Велики" Ниш
ВРЕМЕ	24. фебруар 2021. године
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Центар за интеграцију младих
ВРСТА	Контролна
ЦИЉ	Праћење поступања по препорукама НПМ
НАЈАВА	Посета је ненајављена
ТИМ	Марко Анојчић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i> Александра Мићић, <i>Центар за интеграцију младих</i>

1.2.2. ТОК ПОСЕТЕ

Тим НПМ је посету започео у просторијама Станице граничне полиције, где су од полицијских службеника добијене релевантне информације и остварен увид у документацију. Потом је тим обишао просторију у коју се смештају странци којима је одбијен улазак у земљу и разговарао са представницима Аеродрома. НПМ није затекао странце у овој просторији.

1.2.3. САРАДЊА СА НПМ

Полицијски службеници и представници Аеродрома су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућивши му да несметано обави своју дужност. Службеници су показали кооперативност, дали одговоре на сва постављена питања, омогућили приступ и фотографисање просторија и увид у и фотокопирање целокупне тражене документације.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ

2.1. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА НПМ

НПМ је посетио Аеродром "Константин Велики" Ниш 25. децембра 2019. године. То је била прва посета овом аеродрому, о којој је сачињен Извештај са 7 препорука надлежним органима за отклањање уочених неправилности и унапређење поступања.⁴ Једна препорука је упућена Министарству унутрашњих послова, а шест препорука Аеродрому. Министарство и Аеродром су обавестили НПМ о мерама предузетим ради поступања по препорукама.⁵

НПМ са задовољством констатује да је приликом ове посете утврдио да је по већини упућених препорука поступљено и похваљује Аеродроми Србије д.о.о. за мере и активности које су предузете ради унапређења услова у просторији за смештај странаца којима је одбијен улазак у земљу.⁶

1. ПРЕПОРУКА НПМ:

Министарство унутрашњих послова ће предузети потребне мере како би у Станици граничне полиције Ниш – аеродром могла да се обави регистрација странаца који су изразили намеру да поднесу захтев за азил.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Станица граничне полиције Ниш и даље нема могућност да региструје странце који су изразили намеру да поднесу захтев за азил у Републици Србији.

У одговору Управе граничне полиције на претходни Извештај НПМ је наведено да ова Управа у сарадњи са Сектором за аналитику, телекомуникације и технолошки развој Министарства покушава да изнађе одговарајуће решење по питању техничких могућности и набавке потребне опреме за регистрацију странаца који су изразили намеру да поднесу захтев за азил. У одговору је наведено и да је упућен допис Аеродрому како би као оператер обезбедио адекватну просторију у коју би се могла сместити опрема.

Полицијски службеници са којима је НПМ разговарао немају сазнања о евентуалним одговорима Сектора и Аеродрома на ове захтеве. Током 2020. године није било странаца који су изразили намеру да траже азил.

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије више информација о корацима који су у међувремену предузети ради поступања по овој препоруци.

2. ПРЕПОРУКА НПМ:

Аеродром "Константин Велики" ће у просторији за смештај странаца којима је одбијен улазак у земљу обезбедити довољно лежачева, у складу са расположивим простором.

⁴ Извештај о посети Станици граничне полиције Ниш и Аеродрому "Константин Велики" бр. 415-83/19 од 27. марта 2020. год.

⁵ Акт Аеродроми Србије д.о.о. бр. 3758/2020 од 16. јуна 2020. год, односно акт Министарства унутрашњих послова бр. 072/3-83/20-5 од 24. августа 2020. год, у чијем прилогу је достављен акт Управе граничне полиције бр. 28-244/20-5 од 20. августа 2020. год.

⁶ НПМ је најављено и да је у плану изградња новог објекта за смештај странаца којима је одбијен улазак у земљу.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Просторија за смештај станаца је опремљена са још два лежаја, односно креветом на спрат, па се у њој сада налазе три лежаја, са постељином, као и сто и столице.

лежајеви у просторији за смештај странаца којима је одбијен улазак у земљу

3. ПРЕПОРУКА НПМ:

Аеродром "Константин Велики" ће у просторији за смештај странаца којима је одбијен улазак у земљу обезбедити уређаје за климатизацију, који ће омогућити одржавање одговарајуће температуре у просторији, у складу са временским приликама.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

У просторију за смештај странаца је постављен мобилни уређај за климатизацију. Такође, у њој се налази и грејалица на струју.

уређај за климатизацију у просторији за смештај странаца којима је одбијен улазак у земљу

4. ПРЕПОРУКА НПМ:

Аеродром "Константин Велики" ће у просторији за смештај странаца којима је одбијен улазак у земљу поставити тастер за позивање службеника.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

У просторију за смештај странаца је уграђен тастер за позивање службеника. Као што је био случај и приликом претходне посете, службеници обезбеђења Аеродрома су у објекту поред просторије, где се налази и уређај који звуком сигнализира позив. НПМ је проверио систем за позивање службеника и утврдио да је исправан.

5. ПРЕПОРУКА НПМ:

Аеродром "Константин Велики" ће странцима који се налазе у просторији за смештај странаца којима је одбијен улазак у земљу дуже од 24 сата омогућити редован боравак на свежем ваздуху ради обављања физичких активности у трајању од најмање 1 сат дневно.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Као што је и наведено у одговору Аеродрома, интерним аеродромским упутством је предвиђено да странци бораве на свежем ваздуху најмање 1 сат дневно. За ову активност није предвиђен посебан простор већ се странцима омогућује излазак из просторије и боравак на свежем ваздуху у непосредној близини просторије, под надзором службеника аеродромског обезбеђења, и то у периоду када нема авионског саобраћаја, имајући у виду да се просторија налази у близини писте.

Провером у евиденцијама, односно оформљеном дневнику праћења активности, утврђено је да је једином странцу који је боравио у овој просторији током 2020. године омогућен боравак на свежем ваздуху неколико пута по 10 или 15 минута у периоду од 12 сати колико је био овде. У дневнику је уписана сатница, односно у којим временским интервалима је странац боравио напољу.

6. ПРЕПОРУКА НПМ:

Аеродром "Константин Велики" ће на видном месту у просторији за смештај странаца којима је одбијен улазак у земљу истаћи информације о пружаоцима правне помоћи.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Информације о пружаоцима правне помоћи нису истакнуте унутар просторије. Према службеним наводима, постојала је идеја да се у сарадњи са Министарством унутрашњих послова и другим аеродромима сачини јединствена листа удружења која пружају правну помоћ у стварима које су од значаја за ову категорију странаца и да се она истакне у просторијама на свим аеродромима.

НПМ би желео да од Аеродрома Србије д.о.о. добије више информација о корацима који су у међувремену предузети ради поступања по овој препоруци.

НПМ је уочио да су у просторијама СГП Ниш видно истакнути постери Центра за заштиту жртава трговине људима, на којима се налази и број телефона на који се жртве или потенцијалне жртве могу обратити за помоћ.

7. ПРЕПОРУКА НПМ:

Аеродром "Константин Велики" ће уписивати податке релевантне за боравак странаца у просторији за смештај странаца којима је одбијен улазак у земљу. Као минимум, уписиваће се подаци о времену почетка боравка странца у овој просторији, о оброцима/исхрани, о пруженој здравственој заштити, о времену извођења из просторије и о времену коначног напуштања просторије.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Аеродромске службе су успоставиле дневник у који уписују податке релевантне за боравак странаца у просторији. Ради се о типским формуларима који се попуњавају за сваког

странца. Поред података о странцу, предвиђено је да се евидентирају и време почетка и краја боравка у просторији, о оброцима/исхрани, о пруженој здравственој заштити и о времену извођења из просторије.

НПМ је остварио увид у дневник/формулар за јединог странца који је овде боравио током 2020. године и утврдио да су уписивани сви релевантни и потребни подаци.

2.2. АКТУЕЛНИ ПОДАЦИ О ПОСТУПАЊУ ПРЕМА СТРАНЦИМА

Током 2020. године одбијен је улазак у Републику Србију за 19 странаца, исто онолико колико је било и током 2019. године. Међутим, за разлику од 2019. године, током 2020. године најчешћи разлог одбијања уласка је долазак странца из подручја захваћених епидемијом заразних болести, а сходно одлукама власти Републике Србије којима се током године спречавало ширење заразне болести COVID-19.

Одбијен је улазак двојици малолетника без пратње одраслих чланова породице. Ради се о авиону који је слетео на Аеродром убрзо након доношења одлуке о забрани уласка. Њиме је из Италије у Ниш допутовало 39 путника, од којих су 10 били страни држављани којима је забрањен улазак у Републику Србију. Ова група није напуштала авион.

Узраст и пол странаца којима је одбијен улазак у земљу

Пунолетни мушки	Пунолетни женски	Малолетни мушки	Малолетни женски
12	5	2	0

Држављанство странаца којима је одбијен улазак у земљу

Република Аустрија	1
Савезна Република Немачка	2
Румунија	1
Канада	1
Босна и Херцеговина	3
Црна Гора	1
Руска Федерација	1
Република Северна Македонија	1
Република Италија	2
Сједињене Америчке Државе	3
Без држављанства	3

Разлог одбијања уласка у земљу

немање важеће путне исправе	немање визе	долази из подручја захваћених епидемијом заразних болести
1	3	15

Против превозника који доведу странца који не поседује важећу путну или другу исправу у коју је унета виза или одобрење боравка се подносе захтеви за покретање прекршајних поступака због прекршаја из члана 119. Закона о странцима. Током 2020. године, поднета су 2 захтева против огранка компаније *Wizz Air* и 1 против компаније *Air Serbia*. И даље су присутни проблеми у прекршајним поступцима против страних компанија, које имају

огранак и или уопште немају пословну јединицу у Србији. НПМ је остварио увид у једну одлуку Прекршајног суда у Нишу која је донета у поступку који је вођен по захтеву СГП Ниш – Аеродром за покретање прекршајног поступка против огранка стране авио компаније. Прекршајни поступак против огранка као правног лица и физичког лица као одговорног лица у правном лицу је обустављен јер је Законом о привредним друштвима прописано да огранак нема својство правног лица и да у правном промету иступа у име и за рачун привредног друштва. Како је НПМ објашњено, ради се о типској одлуци судова.

Странци којима је одбијен улазак у земљу често ни не напуштају авион, с обзиром да авион убрзо, у року од око 30 минута, поново полеће на дестинацију са које је дошао. Као што је било и приликом претходне посете, они који дуже морају да чекају на лет се смештају у за то намењену просторију. Током 2020. године, један странац је боравио у овој просторији. Просторија је затечена у уредном стању, чиста и проветрена.

Ни током 2020. године није било странаца којима је одбијен улазак у земљу и који су изразили намеру да траже азил у Републици Србији. Једном страном држављанину је одбијен излазак из земље због поседовања фалсификоване путне исправе, он је прво био на извршењу мере притвора у Казнено-поправном заводу у Нишу па на издржавању казне затвора у Казнено-поправном заводу у Сремској Митровици. Након одслужене казне је изразио намеру да тражи азил, регистрован је и упућен у Центар за азил у Бањи Ковиљачи, али се тамо према последњим сазнањима СГП Ниш није јавио.

Нико од странаца којима је одбијен улазак у земљу није тражио да му се омогући контакт са адвокатом, удружењем грађана или другим пружаоцима правне помоћи. Према службеним наводима, уколико би их затражили, њихова посета и комуникација би биле омогућене.

Ни током 2020. године није било странаца којима је одређиван боравак у Прихватилишту за странце у Падинској Скели нити су последњих година принудна удаљења обављана преко овог Аеродрома. Такође, није било странаца који су одбијали да отпутују.

2.3. ЗАШТИТА ОД ЗЛОСТАВЉАЊА

Током 2020. године није било притужби странаца којима је одбијен улазак у земљу на злостављање од стране полицијских службеника.⁷ Није било ни странаца који су наводили да страхују од повратка због евентуалних проблема које би могли да имају у земљи у коју одлазе, нити су странци пружали отпор приликом одласка. Полицијски службеници СГП Ниш нису примењивали средства принуде током 2020. године.

⁷ Током 2020 године су поднете 3 притужбе на рад полицијских службеника СГП Ниш – Аеродром: једна се односила на понашање према радници Аеродрома, једна на околност одбијања изласка и некоректно понашање и једна на друго трајање граничне провере и некоректно понашање. Само је прва притужба оцењена основаном.